

ДРЕЙСЕНИ (MOLLUSKA: BIVALVIA: DREISSENIDAE) ЯК ЕПІБІОНТИ ПЕРЛІВНИЦЕВИХ (MOLLUSKA: BIVALVIA: UNIONIDAE) УКРАЇНИ

Марченко С.О., Гуторчук С.Л.

Кафедра ботаніки Житомирського державного університету імені Івана Франка м. Житомир, Україна

Перлівницеві є одними з найпоширеніших молюсків України, які відіграють важливу роль в існуванні гідробіоценозів. Представники родини *Unionidae* складають значну біомасу бентосу, функціонуючи як фільтратори, істотно впливають на якість води та очищують її від хімічного та радіонуклідного забруднення. В останні роки часто констатується загальна деградація малакоценозів молюсків родини перлівницевих *Unionidae* в багатьох водоймах і водотоках України, серед можливих причин такого явища може вказуватися на негативний вплив видів-переселенців *D. polymorpha* і *D. bugensis* на аборигенних молюсків.

Це обумовило необхідність здобути нові дані про сучасне поширення *D. polymorpha* і *D. bugensis* у водоймах і водотоках всіх крупних річкових басейнів України, також про можливий негативний вплив їх на перлівницевих.

Збір матеріалу проводили у 2008-2011 рр. Молюсків добирали вручну на невеликих глибинах (до 2 м.) безпосередньо з дна водойми, співставляли їх зовнішні конхіологічні ознаки з описаними в літературі. Дрейсеніди зібрані у випадку використання ними як субстрату для поселення черепашок живих перлівницевих. Біомасу молюсків встановлювали зважуванням обсохлих особин. Обраховували частоту трапляння видів. Всього оброблено 524 екз. перлівницевих з дрейсенами-епібіонтами у межах всіх крупних річкових басейнів України.

Нами встановлено, що після вселення дрейсен, у водоймах та водотоках можуть існувати будь-які види перлівницевих, характерні для фауни України: *U. crassu*, *U. tumidus*, *U. pictorum*, *A. anatine*, *A. cygnea*, *P. complanata*, *S. woodiana*.

Сумісно з перлівницевими *D. polymorpha* виявлена у 48 випадках (34,4% від загальної кількості пунктів дослідження, де виявлені уніодіни), дрейсена бузька – у 16 (10,1%). Без перлівницевих *D. polymorpha* відмічена лише у 3, а *D. bugensis* – у 2,0% пунктів збору. Відомо, що однією з основних причин поширення дрейсен є гідробудівництво. Справді, у 67,5% випадків дрейсен зареєстровано у водосховищах і зарегульованих водотоках, у 30 – тихоплинних ділянках річок і у 7,5 – в озерах.

D. polymorpha виявлена на всіх вказаних перлівницевих, однак найчастіше вона мешкає разом з *A. anatine*, *U. pictorum*, *U. tumidus*. Саме ці уніодіни, згідно з наших спостережень мають найбільшу екологічну пластичність, і, відповідно найбільшу частоту трапляння у водоймах і водотоках України.

За результатами досліджень встановлено, що у жодному випадку кількість епібіонтів не сягала таких показників, як у Великих озерах. У 74,9% місць збору кількість особин дрейсен на черепашках перлівницевих не перевищувала 14 екз., у більшості ж випадків – це кілька достатньо великих (довжина черепашки дрейсен від 16,15 до 22,15 мм) особин. Лише у 29,1% пунктів кількість особин дрейсен в поселеннях становила 10–90 екз./черепашку.

Чисельність уніодід з дрейсенами-епібіонтами на глибинах до 2 м. рідко сягає 100% (переважно у водосховищах) і коливається в межах від 4,5 до 87%.

Порівняння видової різноманітності біотопів перлівницевих України, де вони сумісно мешкають з дрейсенами і без них, з використанням індекса Чекановського-С'єренсена показало високий ступінь подібності (82,0-94,3%), тому мало вірогідно, що *D. polymorpha* і *D. bugensis* витісняють аборигенні види двостулкових молюсків. Щодо річок Криму, то нами взагалі не було відмічено пунктів, де б перлівницеві та дрейсени мешкали окремо.

Таким чином, негативні зміни у малакоценозах перлівницевих України обумовлені, швидше за все, забрудненням водних екосистем нашої держави, зарегулюванням стоку і

БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2012: матеріали конференції. – Житомир: Вид-во

ЖДК ім. І. Франка, 2012. – 36–37

скороченням кількості місць придатних для існування *Unionidae*, а не витісненням їх вселенцями *D. polymorpha* і *D. bugensis*.